

Kam putují naše peníze

Kam se dostanou peníze, které ukládáme na účet nebo investujeme? A mohou naše finanční rozhodnutí ovlivňovat klima? V lekci žáci odhalují, jak fungují banky, investiční fondy a finanční trhy, zkoumají, jaké projekty finanční instituce podporují, a diskutují o tom, jakou roli mohou hrát finance v řešení i prohlubování klimatické změny. Prostřednictvím práce s reálnými příklady si vytvářejí vlastní názor na odpovědné investování a vztah mezi penězi, ekonomikou a budoucností naší planety.

Délka: 90 min

Předměty: Výchova k občanství (ZSV), Ekonomie

Věk: SŠ, VŠ, dospělí

Typ: lekce

Vytvořeno: říjen 2026

Autoři: Mgr. Pavel Ehrlich (Člověk v tísni)

Pomůcky: Cesta jedné koruny ([Příloha 1](#)), Finanční detektivové - pracovní list ([Příloha 2](#)), Investiční výzva - pracovní list ([Příloha 3](#)), mobilní telefon, tablet, nebo PC, přístup k internetu, projektor (volitelné), flipchart nebo tabule, fixy

Vzdělávací cíle: Žák a žákyně:

- popíše, jak mohou peníze uložené v bance souviset s financováním projektů, které ovlivňují klima.
- ověří, zda tvrzení bank a investičních fondů o jejich odpovědném přístupu k životnímu prostředí odpovídají dostupným informacím.
- zdůvodní vlastní investiční rozhodnutí s ohledem na možné finanční, společenské a environmentální důsledky.

Postup:

1. Kam jdou moje peníze? (10 minut)

Napište na tabuli následující otázku:

“Když dnes vložím 1 000 Kč na svůj účet, kde budou moje peníze za měsíc?”

Nechte žáky několik minut samostatně přemýšlet, zapisujte jejich nápady na tabuli a společně tak vytvořte myšlenkovou mapu.

Mohou se objevit například tyto odpovědi:

- v bance,
- v trezoru,
- na mém účtu,

- půjčené jiným klientům,
- investované do firem,
- investované na finančním trhu,
- použité na hypotéky, atp.

Otázky k reflexi:

- *Myslíte si, že banka pouze uchovává naše peníze?*
- *Jak a na čem banka vydělává?*
- *Má klient možnost ovlivnit, co se s jeho penězi děje?*

INFOBOX:

Banky **vydělávají zejména na úrocích** z půjček. Většina peněz uložených v bankách tedy neleží nevyužitá. Banky je využívají k poskytování úvěrů a financování různých ekonomických aktivit, zejména spotřebního (např. nové auto) a investičního charakteru (hypotéky na bydlení). Při poskytování úvěrů tak banky vlastně **vytvářejí nové peníze**.

2. Cesta jedné koruny (10 minut)

Vytvořte příběh jedné koruny (řetězec kroků) od okamžiku, kdy ji člověk uloží do banky, až do chvíle, kdy financuje konkrétní projekt včetně jeho důsledků. Kartičky seřadte od shora dolů, nebo zleva doprava, podle toho, jak se vám to bude líbit. Důležité je jejich správné pořadí.

Rozdělte žáky do skupin po 5-6. Každá ze skupin obdrží jednu ze dvou sad kartiček. Kartičky ([Příloha 1](#)) nastříhejte a zamíchejte každé skupině zvlášť. První 4 kartičky jsou schválně stejné.

Varianta A: Peníze končí u fotovoltaiky – student Adam

- Adam vloží na účet 10 000 Kč
- Banka hledá projekty, které může financovat
- Energetická firma žádá o úvěr
- Banka schválí financování projektu
- Na bytovém domě vznikne fotovoltaická elektrárna
- Dům vyrábí část elektřiny ze slunce
- Omezí se využívání fosilních paliv a klesají emise CO₂
- Klimatická změna se zpomaluje

Varianta B: Peníze končí u uhelné elektrárny – studentka Zuzana

- Zuzana vloží 10 000 Kč na účet
- Banka hledá projekty, které může financovat

- Energetická firma žádá o úvěr
- Banka schválí financování projektu
- Firma modernizuje uhelnou elektrárnu
- Elektrárna vyrábí více elektřiny z uhlí
- Do ovzduší se dostávají další emise CO₂
- Klimatická změna se dále prohlubuje

Porovnejte a vyhodnoťte práci všech skupin. Poté diskutujte nad následujícími otázkami:

Reflexe (5 min)

- *Kdo rozhoduje o tom, kam peníze směřují?*
- *Jaké dopady mohou mít jednotlivá rozhodnutí?*
- *Je možné podle vás oddělit finance od dopadů na životní prostředí?*
- *Jaké investice, které jsou svou povahou „proklimatické“, znáte? A které naopak ne? Uveďte příklady.*

Klíčové sdělení:

Kdo vlastně rozhoduje o tom, zda peníze skončí u fotovoltaiky, nebo u uhelné elektrárny? Do velké míry sama banka, ale svým způsobem také její zákazník. Záleží také na tom, v jakém státě žijete, kde sídlí vaše banka a kolik času věnujete svým financím. I v bance se lze domluvit na konkrétním typu produktu či investice. Právě otázkou, kam mají peníze směřovat a jaké důsledky to má, se zabývá odpovědné, nebo také etické investování.

3. Finanční detektivové (30 minut)

Úvod

Své peníze nemusíte ukládat jen do bank, kde budou „ležet“ na spořicích účtech. Můžete je investovat a mnohdy s vyšším výnosem zhodnotit prostřednictvím investičních podílových fondů, nebo stále populárnějších fondů ETF.

INFOBOX:

Burzovně obchodovatelný fond, známý pod zkratkou ETF (angl. Exchange-Traded Fund), je typ investičního fondu, který sdružuje peníze mnoha investorů a nakupuje za ně koš aktiv (např. akcie, dluhopisy nebo komodity). Tento fond se následně chová jako jedna velká společnost, jejíž cenné papíry se volně obchodují na burze stejně jako běžné akcie. Při investování do ETF kupujete akcie fondu (v češtině se často používá i pojem podíly, ale z technického a právního hlediska jde o akcie fondu – angl. shares).

Řada bank a investičních fondů dnes tvrdí, že podporuje udržitelný rozvoj a omezuje negativní dopady na klima. Odpovědné (někdy také etické nebo udržitelné) investování se

řídí principy ESG, které banky zahrnují do svého každoročního hodnocení prostřednictvím tzv. ESG reportů. Zkratka ESG pochází z anglických slov Environment, Social a Governance a hodnotí, jaký dopad mají investice na životní prostředí, společnost a způsob řízení firem. Investoři tak nesledují pouze finanční výnos, ale také širší důsledky svých rozhodnutí. ESG neznamená pouze ochranu klimatu. Přesto právě investice do fosilních paliv (uhlí, ropa, plyn) patří mezi nejčastěji diskutované příklady investic, které jsou z pohledu ESG problematické. Jak ale poznat, co je skutečný závazek a co pouze marketing?

Zadání

V úvodu jsme se bavili o tzv. udržitelném investování (ESG). Banky a velké investiční společnosti (jako např. BlackRock v USA, nebo Conseq v ČR) rozhodují o tom, kam budou směřovat biliony korun, eur či dolarů. Vaším úkolem bude stát se finančními detektivy a zjistit:

- Jakou instituci (banku nebo fond) reprezentujete.
- Jak instituce prezentuje svůj přístup ke odpovědným investicím.
- Jaké důkazy pro svá tvrzení instituce zveřejňuje?
- Jaké investice nebo projekty podporuje.
- Jaká rizika nebo rozpory lze v její/jeho strategii najít.
- Zda byste této instituci svěřili své peníze.

Na závěr každá skupina během 2 až 3 minut představí ostatním výsledky svého pátrání a odpoví na diskusní otázku.

Rozdělení skupin

Rozdělte žáky do skupin po 5-6 žácích. Ideálně, aby mohli pracovat s internetem, mobilními telefony, tablety nebo PC. Každá skupina získá jednu instituci. Kterou, jim dopředu neprozrazujeme. Počet skupin a tedy i institucí lze snížit. Je však vhodné, aby v nich zůstala alespoň jedna z bank a oba dva fondy. Rozdejte do skupin pracovní list ([Příloha č. 2](#)).

A) Česká spořitelna

B) Komerční banka

C) Globální indexový fond (např. MSCI World, nebo S&P100)

D) Investiční fond zaměřený na ESG

Skupina A: Česká spořitelna

Claim: „Naším posláním je spoluvytvářet silnější a udržitelnější společnost, kterou tvoří finančně zdraví, vzdělání a sebevědomí občané a firmy.“

Na základě informací na internetu zjistěte:

- Jakou reprezentuje instituci?
- Jak vysvětluje pojem „udržitelnější společnost“?
- Uvádí konkrétní klimatické cíle a projekty?
- Zveřejňuje informace o investicích a financování a jak?

Otázka k diskusi: *Jaké informace byste potřebovali znát, abyste poznali, zda banka své poslání skutečně plní?*

Skupina B: Komerční banka

Claim: „Zmírňujeme dopad naší činnosti na životní prostředí.“

Na základě informací na internetu zjistěte:

- Jakou reprezentuje instituci?
- Jak definuje „pozitivní dopad“?
- Jaké typy projektů financuje a jsou mezi nimi klima-adaptační?
- Jaká data zveřejňuje a je možné si je ověřit?

Otázka pro diskusi: *Jak poznáme rozdíl mezi sloganem a skutečnou strategií a jaké informace k tomu potřebujeme?*

Skupina C: Klasický globální indexový fond

Vyberte běžný globální indexový fond nebo burzovně obchodovatelný fond (např. [S&P 100](#) nebo [MSCI World](#)), který nesleduje ESG kritéria a snaží se co nejvěrněji kopírovat vývoj světového akciového trhu z pohledu ziskovosti. Studentům poskytněte odkaz na stránky fondu nebo jeho [factsheet](#) (informační list fondu) a zadejte jim ať vyhledají:

- Jakou reprezentuje instituci?
- Do jakých sektorů a firem investuje?
- Jsou z portfolia některé firmy nebo sektory zcela vyřazeny? Pokud ano, jaké?
- Jsou v portfoliu zastoupeny společnosti z oblasti fosilních paliv, tabákového nebo zbrojního průmyslu a jaké?

Otázka pro diskusi: *Nese investor odpovědnost za firmy ve svém fondu nebo portfoliu, i když si je sám nevybral?*

Skupina D: ESG investiční fond

Vyberte etický investiční podílový fond nebo burzovně obchodovatelný fond (např. [MSCI World SRI UCITS ETF](#) nebo [MSCI USA CTB Enhanced ESG UCITS ETF](#)). Dejte studentům k dispozici odkaz na stránky fondu nebo vytisknete tzv. [factsheet](#) a zadejte jim, ať vyhledají:

- Jakou reprezentuje instituci?
- Do čeho investuje (sektory a firmy)?
- Jsou mezi nimi technologické společnosti, a jaké?
- Jsou z portfolia některé firmy nebo sektory zcela vyřazeny? Pokud ano, jaké?

Představení výsledků a reflexe (10 minut)

Skupiny postupně prezentují k jakým závěrům došly, jak moc bylo složité se dostat k požadovaným informacím, resp. je najít v předložených materiálech. Co dalšího se jim povedlo dohledat a co zaznamenaly do pracovních listů. Zodpoví otázku do diskuse, která se týká jejich skupiny. Na odpovědi by se měli členové skupiny shodnout.

Otázka k reflexi: *Může být investice zároveň výnosná i šetrná ke klimatu a měly by být výnosy a dopady na klima stejně důležitými kritérii?*

4. Investiční výzva (15 minut)

Každá skupina obdrží následující zadání. Představte si, že máte k dispozici 10 milionů Kč. Vaším cílem je investovat je na 10 let a sestavit investiční portfolio, které bude přinášet výnos a současně bude respektovat ESG hlediska a celkový dopad na klima. Peníze rozdělíte mezi vybrané oblasti a vysvětlíte poté, jakým způsobem jste uvažovali, proč jste investici rozdělili právě takto, jaká rizika jste zohlednili a jaké dopady vašich investic očekáváte.

INFOBOX:

ESG (z anglického Environment, Social, Governance) je způsob hodnocení firem, který ukazuje, že úspěch v podnikání se neměří jen finančním ziskem, ale i odpovědností vůči světu. Tento rámec sleduje tři hlavní oblasti: životní prostředí (jak moc firma zatěžuje planetu a klima, nebo zda šetří energii), společnost (jak férově se chová ke svým zaměstnancům a zákazníkům) a řízení podniku (zda je její vedení poctivé, transparentní a odmítá korupci). Banky a investoři dnes podle ESG principů rozhodují o tom, komu půjčí peníze, protože věří, že odpovědné firmy jsou stabilnější a bezpečnější pro budoucnost.

Přehled kategorií k investování (v pracovním listu):

- Obnovitelné zdroje energie
- Alkohol a tabák
- Energetické úspory budov
- Veřejná doprava
- Technologické inovace
- Ropný průmysl
- Stavebnictví a nemovitosti
- Těžba a zpracování uhlí
- Letecká doprava
- Zbraně a obrana
- Výzkum genetických modifikací

K rozdělení investic, vyhodnocení přínosů a rizik a následnému klima-etickému indexování (škála 0-10) použijte pracovní list ([Příloha č. 3](#)). Každá ze skupin poté prezentuje svá rozhodnutí výsledky. Lektor si může připravit jednoduchou matici na tabuli, nebo promítnout pracovní list na tabuli a průběžně zapisovat výši investic a index do tabulky. Po skončení prezentací sečte všechny investice a spočítá průměrný index klimatického dopadu.

Otázky k reflexi:

1. *Jaké pro vás bylo rozhodovat se mezi vysokým finančním ziskem (např. ropa, zbraně, tabák) a ochranou klimatu či etiky? Kde to ve skupině nejvíc skřípalo?*
2. *Pokud by všechny banky a fondy na světě investovaly přesně tak jako naše třída, jak by svět vypadal za 10 let?*
3. *Myslíte si, že odvětví jako ropa a uhlí budou stále tak výnosná jako dnes i za 25 let? Proč ano/ne?*

5. Závěrečná reflexe (10 minut)

Na podlahu nebo tabuli vytvořte škálu. Poproste studenty ať reagují na tvrzení tak, že se postaví na škálu od 1 do 10 podle toho, zda s ním souhlasí nebo ne, kde 1 = rozhodně nesouhlasím a 10 = rozhodně souhlasím.

„Za své úspory nesu odpovědnost, a to i za to, jak a do čeho jsou investovány.“

Otázky k reflexi:

- *Co vás během lekce nejvíce překvapilo?*
- *Může mít běžný člověk vliv na svět prostřednictvím svých peněz?*
- *Kdo nese největší odpovědnost za dopady investic?*
- *Proč si myslíte, že někteří lidé upřednostňují celospolečenský přínos na úkor osobního zisku?*